

Суховій Альона Іванівна
керівниця відділу регіонального маркетингу,
ТОВ «Сингента»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-253-4-7>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Плодоовочевий підкомплекс агропродовольчого сектору економіки України відіграє надзвичайно важливу роль у забезпечення населення України необхідним набором продуктів харчування згідно з фізіологічними потребами. Його функціонування формує базис розвитку ринку плодоовочевої продукції, здійснюючи обмін на ринку таких товарів як овочі, плоди і ягоди, які виступають вельми цінними продуктами для людського організму. Формування ринку плодоовочевої проходить навколо специфічного товару, яким є плодоовочева продукція. Поряд з цим ринок забезпечує наявність відповідного середовища взаємодії виробників, споживачів, держави, інфраструктурних утворень, які задовольняють свої потреби, а головне – потреби населення у плодоовочевому товарі.

Функціонування ринку плодоовочевої продукції проходить в складних умовах, які пов'язані перш за все із негативними чинниками воєнного характеру, а також трансформацією системи формування пропозиції продукції (господарська складова) і попиту з боку споживачів. Переважна частина посівних площ виробництва овочів зосереджені на півдні України в Херсонській, Одеській і Миколаївській областях. Там зараз тривають бойові дії, частина регіону перебуває під окупацією – цей фактор руйнівним чином вплинув на ринок. Інші, неспеціалізовані регіони, неспроможні задовільнити попит на плодоовочеву продукцію, тому відбувся ціновий шок, який особливо проявився по таких культурах як цибуля, кавуни, помідори, болгарський перець. Паралельно негативного впливу на ситуацію на ринку завдало блокування морської логістики. І це лише невелика частина проблем, з

необхідності першочергового вирішення яких потрібно будувати перспективи розвитку ринку плодоовочевої продукції в Україні в сучасних умовах.

Відповідно до такого представлення сучасної ситуації, однією з ключових є проблема організаційного оформлення й стабілізації даного ринку. Розбудова функціонального, організованого з розвиненою інфраструктурою й зрозумілою для усіх учасників системою регулювання ринку плодоовочевої продукції поки що позиціонується як перспектива, адже нажаль вона не вирішується у тому обсязі, який би задовольняв переважну більшість учасників і державу. Цілий ряд невирішених питань, до яких сьогодні додався воєнний аспект, ускладнюють функціонально-регуляторний процес і роблять монополізацію плодоовочевого ринку об'єктивною реальністю в Україні у контексті національних ринкових пріоритетів.

В останні десятиліття сільськогосподарські підприємства значно зменшили обсяги посівів під овочевими культурами, віддаючи перевагу менш затратним культурам. Невеликі сімейні господарства залишилися основними (переважаючими) виробниками плодоовочевої продукції, не здатні бути системно конкурентоспроможними в силу об'єктивних обставин їх функціонування і за певних умов можуть повністю відмовитися від такої діяльності, як тільки з'явиться можливість для більш дохідного виду зайнятості.

Нагальним завданням, яке сьогодні – в умовах воєнного часу й у перспективі потрібно вирішувати у розрізі перспектив ефективного розвитку ринку плодоовочевої продукції – це створення дієвої системи організаційно-економічного забезпечення. Адже як показує сьогоднішня ситуація [4; 5; 8; 9], розвиток ринку плодоовочевої продукції організаційно, функціонально і у своїй соціально-економічній ефективності залежить від господарської структури. Як зазначають вітчизняні науковці – сектор мікро- і малих форм господарювання, потребує активного налагодження спільної діяльності [10], розвитку кооперації [1; 2; 3] та насамперед активізації процесів становлення сімейних фермерських господарств [6; 7], які повинні стати основними гравцями зокрема

на ринку плодоовочевої продукції. Це базові передумови для забезпечення конкурентоспроможності на ринку [11; 12]. Така доцільність пов'язана із відсутністю розвиненої ринкової інфраструктури плодоовочевого ринку та кооперативної системи виробництва-реалізації продукції, яка дозволила б консолідувати дрібних виробників у конкурентоспроможні групи, зменшивши таким чином трансакційні й виробничі витрати. В малих господарствах, сімейних фермерських, при виробництві плодоовочевої продукції переважає ручна праця, примітивні трудомісткі технології й примітивна система організації праці (виробництва), що робить вироблену продукцію дорогою, а вигоди від її продукування сумнівними з точки зору об'єктивної економічної оцінки.

Ринкова структура плодоовочевого ринку сьогодні складається таким чином, що попит на продукцію зростає. Проте за існуючих особливостей функціонування галузі, глобальних тенденцій, а також структури виробників, виникають проблеми з наповненням ринку. Питання в тому, що господарства населення (основний виробник) займаються плодоовочевою діяльністю для ринку «вимушено» – заради економічного виживання. Тому їхні можливості щодо стабільного, перспективного збільшення обсягів виробництва плодоовочевого товару є мізерними і робити ставку на цих виробників досить проблематично, хоча в короткостроковій перспективі малі сімейні господарства здатні вирішувати проблему. Проте, плодоовочевий ринок в Україні – потенційно надзвичайно високої ємності, адже фізіологічні потреби через відсутність достатнього рівня доходів у широких верств населення, залишаються незадоволеними, що є яскравим підтвердженням наявності значного потенціалу споживання плодоовочевої продукції. Непрогнозованою і завжди нерегульованою залишається ситуація з формуванням товаропотоків, контролем якості і ціноутворенням на продукцію плодоовочевої галузі.

Сучасні проблеми розвитку виробництва і формування пропозиції плодоовочевої продукції, створюють деструктивні ситуації у функціонуванні господарської системи, механізми ціноутворення, інфраструктурного забезпечення та споживацьких

уподобань. Стихійність, нерегульованість процесів ринкового обміну зумовлена в основному відсутністю функціонального механізму інфраструктурного забезпечення як базису становлення організованого ринку з прозорими каналами збуту продукції, доступними для усіх без виключення виробників, незалежно від розміру і форми господарювання.

Список використаної літератури:

1. Sakovska O., Shpykuliak O. State regulation of the functioning and development of agricultural cooperatives in the grain market. Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2019: Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020. *33rd IBIMA Conference*: 10–11 April 2019 Granada, Spain. Editor Khalid S. Soliman. 2019. P. 8316–8321. URL: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85074096591&partnerID=MN8TOARS>.

2. Shelenko D., Balaniuk I., Shpykuliak O., Sas L., Humeniuk M., Matkovskyi P. Simulation of change in performance indicators (net profit, land area, number of employees) of agricultural cooperatives of Ukraine. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2022. Vol. 22, Issue 1. P. 569–578. URL: http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_1/volume_22_1_2022.pdf.

3. Shpykuliak O., Sakovska O. Agricultural cooperation as an innovation for rural development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. № 3. P. 183–189. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-183-889>.

4. Галат Л. М. Тенденції розвитку органічного плодоовочевого ринку України у світовому контексті. *Агросвіт*. 2021. № 12. С. 22–33. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.12.22

5. Ковтун В. А. Проблеми та перспективи розвитку малого та середнього бізнесу Півдня України під час виробництва плодоовочевої продукції. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 26. С. 178–184. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Kovtun-V.-A.pdf>.

6. Концепція розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року: проєкт / Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк, В. А. Мамчур, Р. Я. Корінець. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 20 с.

7. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Мамчур В. А. Інституційна формалізація розвитку сімейних фермерських господарств в Україні. *Економіка АПК*. 2018. № 10. С. 72–86.

8. Ринок плодоовочевої продукції та продуктів переробки в Україні: є проблеми з вирощуванням. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok->

plodoovoshnoj-produkcii-i-produktov-pererabotki-v-ukraine-est-problemy-s-vyrashivaniem.

9. Сало А. І. Розвиток ринку плодів та ягід в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 3. С. 16 – 23.

10. Спільна діяльність малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції як проста форма кооперації (у формі договору простого товариства): методичні рекомендації / Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2022. 60 с.

11. Шпикуляк О. Г., Воскобойник Ю. П., Овсянніков О. В. Формування конкурентоспроможності в аграрній економіці. *Агроінком*. 2017. № 9. С. 4–8.

12. Яцишина Л. К. Дослідження ринку овочів і фруктів в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 2. С. 105–109.